

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Finland

Citation: Brandes, Georg: "Finland", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 298.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes11tom-shoot-workid56349/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

nogen anden Kvinde. Før den Tid havde jeg Kvinder nok. Jeg vil ikke prale, men De forstaar, en ung Officer, der ser taalelig godt ud, er af god Familie, har en køn Uniform, han kan have en Kvinde for hver Finger. Men i al den Tid har ingen været til for mig uden hun. Jeg giver tre smukke Kvinder for at have Lov til at indaande Duften af hendes Kjole, naar hun gaar forbi. Og nu er Alt ude. Det er gaaet tilbage med hendes Formuesomsændigheder, og hun vil gifte sig paany. Dertil er jeg hende for ung; jeg kan ikke en Gang stille de 24,000 Gylden Sikkerhed, som kræves af en Løjtnant, der vil gifte sig, mindre give hende de 60,000 Gylden om Aaret, hun behøver. Har De lagt Mærke til den Ungarer med det sorte Kindskeg, som spiser ved samme Bord som hun? Det er hendes Udkaarne; Knarken er rig, og for hans Skyld forsmaar hun mig og lader, som hun neppe kender mig mere. Men jeg kan ikke slippe hende, hvor ond hun end er imod mig. Hendes Gamle maa tilbage til Budapest for at passe sin Forretning, og jeg bliver her, hvor længe det end skal være, saa længe hun er her; jeg maa tale med hende og se at —> Han afbrød sig. Der nærmede sig Skridt. Et Øjeblik efter strøg et Par, dæmpet samtalende, os forbi uden et Blik til Bænken, hvor vi sad. Damen, som var os nærmest, havde den sikre, rytmiske Gang, som er ejendommelig for udmærket byggede Kvinder. En fin, gennemtrængende Duft fra hendes Dragt naaede os.

Den stakkels Fyr blev siddende stum, uden en Bevægelse. Indtrykket af hans hede Lidenskab smeltede sammen med det af den varme, mørke, krydrede Luft, ligesom Indtrykket af Rytmen i hendes Gang smeltede sammen med det af Rytmen i Adriaterhavets Slag mod Stranden.

FINLAND

(1900)

Den, der i Kjøbenhavn bor ved Havnen, har Sommeren og Efteraaret igennem allerede af den Grund maattet have Finland i sine Tanker, at Hundreder og atter Hundreder af Udvandrere derfra hver Uge er stegne i Land foran hans Vinduer, mest unge Mennesker og mest unge Mænd, dog ogsaa unge Kvinder i stort Antal, mange af disse Emigranter saa fattige, at de har tilbragt den Nat, de paa Gennemrejsen opholdt sig i Kjøbenhavn, siddende klyngevis i Havnegaden med Ryggen mod en Mur. Og Vemod har grebet ham ved Synet.

For hans indre Øje har da mangen en Aften rejst sig Billedet af de tusind Søers og hundredtusind Øers og Millioner Holmes Land, af de mangfoldige Bugter og Vige, af de granbevoksede Granitklipper, de tætte Fyrreskove, de lyngbedækkede Høje, de langlige eller runde Holme med deres Buketter af Birke-træer og de flade stenede Strande — dette Land, som paa de forskellige Dagstider og Nattetider med dets Rigdom af Vand under en nordisk Himmel spiller i utallige skiftende Farvetoner, der glider over i hinanden og smelter sammen i Harmoni. Og i hans Erindring er opdukket de typiske Skikkelser af en Befolkning, dels finsk, dels svensk, dels blandet, som er lidt langsom i sin udvortes Fremtræden, dog mere sejt end træg og med Lidenskab nok inderst inde, fra sine laveste Lag udmærket ved en Renlighed, der er det bedste Vidnesbyrd om Kultur og som er sindbilledlig for den strenge Ærlighed, der betegner Befolkningen gennem alle dens Lag.

Som de fleste Danske lærte jeg tidligst Finland at kende gennem *Johan Ludvig Runebergs* Værker og jeg kendte *Fänrik Ståls* første Del, førend anden kom ud; 17 Aar gammel havde jeg læst alle hans Arbejder og læst dem med Andagt og Beundring; den første Række Forelæsninger, jeg i mit Liv har holdt, havde dem til Genstand. Orla Lehmann, som i sin Tid interesserede sig en Smule for mig, søgte mig op og bad mig gentage disse Forelæsninger i Casino's store Sal, men jeg var for ung og sky til en saadan offentlig Optræden, saa oprigtig end min Entusiasme for den finske Digter var.

Straks efter at have læst Runeberg første Gang, lærte jeg de nordiske Landes eneste Epos, *Kalevala*, at kende og snart derefter Longfellow's *Hiawatha*, som er saa stærkt paavirket deraf.

Til min første Ungdoms kære Kammerater hørte *Walter Runeberg*, næsten fra den Tid af, da han lærte Billedhuggerkunsten i den gamle Bissens Atelier. En anden ung svensk Billedhugger *Takanen* lærte jeg at kende i Filologen Vilhelm Thomsens Hus, der tidligt var et Samlingssted for alle de Finner, som besøgte Kjøbenhavn. *Takanen* var meget stille og sluttet, *Walter Runeberg* derimod en ypperlig Fortæller, en sand Improvisator og en Humorist med skemtefulde Indfald. Inden jeg kendte hans Talent, var jeg fængslet ved hans ægte og simple Menneskelighed. To Smaatræk af ham vil jeg nævne, der i al deres Ubetydelighed har havt Betydning for mig. Da jeg vel 18 Aar gammel en Dag vilde gaa ud af Bissens Billedhuggerværksted, kom en ung Mand med et pragtfuldt mørkt Lokkehaar løbende efter mig med en Børste; jeg havde faaet Gibs paa min Frakke, og han vilde børste mig af. Vi var begge i den Alder, hvor man er i høj Grad paa sin Post overfor ubekendte Jævnaldrende og nærmest tilbøjelig til i en Fremmed at se en Fjende. Det gjorde da et umaadeligt Indtryk paa mig, at denne unge begavede Mand i sin Ligefremhed og Naturlighed vilde gøre mig en Slavetjeneste. Næste Gang, han rørte mig, var i 1870 i Rom. Da jeg straks paa min Ankomsts første Dag af de Danske i *Genio* blev beskyldt for at have min Glæde af at nedsætte mit Fædreland, og havde maattet trække mig tilbage fra dem, opsøgte *Runeberg* mig samme Aften, berørte det Skete og bad mig drikke Døs med ham.

Han er en af de oprigtigste og varmest følede Skandinaver,

jeg har kendt. Han har derimod ikke det Verdenspræg, der ofte udmærker Medlemmerne af det finske Folks højere Klasser.

Det har tidligt slaaet mig, at finske Damer for det Meste har et tydeligere Stempel af europæisk Dannelse end de øvrige nordiske Nationers Kvinder. De kan i Reglen flere Sprog og kan dem bedre, har smidigere Omgangsformer, røber ligesom uvilkaarligt, at de hører den store Verden til. Træffer man dem paa Rejser — og de rejser ualmindelig meget — har man Indtrykket af, at de med deres sproglige Begavelse og gode Kundskaber til de forskjelligste Landes Skik føler sig hjemme ogsaa udenfor det Land, som er dem Hjemmet; jeg vil nævne den fine og elskværdige Malerinde *Alina Toppelius*.

Hvad Mændene angaar, forekommer det mig, at man meder en dobbelt Type, dels den rolige, langsomme, stærke, der, om end nok saa højt og mangesidigt udviklet, erindrer om det finske Land i Modsætning til Byen, dels dens skønhedselskende, verdensborgerlige, hvis aandelige Smidighed har en Elegance, som hverken Svenske, Norske eller Danske lettelig naaer. For den første Type er *Nordenskjöld* Repræsentant, Finlands berømteste Søn, som i sin Tid nødtvungen maatte forlade sin Hjemstav. Faa Mænd gør det Indtryk af grundmuret Overlegenhed som han, af den solide Dygtighed, der, naar den forenes med sjældent Mod og ualmindelig Foretagsomhed, bliver til Storhed. Alt hvad han siger belærer. Et Ry som hans havde kunnet gøre en svagere Mand hovmodig. *Nordenskjöld* er Simpelheden, ja Jævnheden selv i sin Opførelse, endda han maa vide, at enhver Venlighed, han viser En, smigrer. Sjældent har jeg været stolt af nogen Velvilje; men en Opmærksomhed fra *Nordenskjöld*'s Side har rørt mig.

Den modsatte Type repræsenteres af Finlands ypperste Maler *Edelfelt*. Med al sin brændende Fædrelandskærlighed er han Verdensborger, og hans Væsen og hans Kunst har den særegne Art af Ynde, for hvilken vort Sprog savner Ord og som er det man mener med Elegance. Vist mangler han hverken Sans for det Simple og Djærve eller Evnen til at udtrykke det, men hans Væsen lægger sig dog sandest for Dagen i saadanne Malerier som det herlige Portræt af hans Moder eller som Billedet af det unge Par ved Klaveret, der begge røber en inderlig Skønhedssans.

En anden Type for finsk Smidighed og Ynde er den unge Billedhugger og Sanger *Aspelin*, der overalt hvor han kommer hen vinder Hjerter og Hyldest.

I Literatur og Skuespilkunst synes den tungere, mere jordbundne, maaske i dybere Forstand nationale Retning mig at fremtræde hos *Juhani Aho* og *Minna Canth*, begge finskskrivende, og hos *Ida Aalberg*, den Skuespillerinde, der først bar det finske Teater i Helsingfors. *Ida Aalberg* er af ringe Stand; men ildfuld og højststræbende har hun ogsaa udenfor Finland vundet Beundrere og Venner af sin Kunst. Det verdensborgerlige Træk fattes hende vel ikke: hun har spillet uden synderlig fremmed Betonning paa danske Scener og har paa tyske Skuepladse ved *Kainz's Side* talt et rent Tysk. Men hendes Væsen har dog mest af den noget tunge Inderlighed, som er den finske Hjemfødning.

Stor og frisk, sund og rødmusset er *Juhani Aho* i dette Øjeblik den rene Finskheds ypperste literære Repræsentant, vel egnet til nu at være sit Lands Talsmand under vanskelige Forhold. Den nu afdøde *Minna Canth*, en af Finlands ejendommeligt udrustede og dristigst anlagte Kvinder, der levede og stred som fattig Enke i *Kuopio*, maa betragtes som en af de banebrydende for Udviklingen af selvstændigt finsk Aandsliv. Jeg for min Del er hende særligt forpligtet, siden hun paatog sig det vanskelige og trættende Hverv at overføre seks tykke Bøger af mig paa Finsk. Det var ikke hendes Skyld, at gejstlig Indflydelse paa Forlæggeren stansede Udgivelsen straks efter at *Hovedstrømningers* første Hefte var kommet ud.

Den mere alment europæiske Aandsretning tilhører af finske Forfattere blandt de Døde *Karl Tavaststjerna* og *Hjalmar Nejklick*, blandt de endnu Levende *Jacques Ahrenberg*. Den sidste er flersidigt begavet, Arkitekt og Romanforfatter, en Verdensmand, der taler mange Sprog flydende og let, endog Russisk, hvori Finnerne ellers kun har nødtørftige Kundskaber. Som de alierflest fremragende Finner er han ikke blot i al Almindelighed Skandinav, men særligt Danmarks varme Ven. Det finske Væsen tiltaler de Danske umiddelbart mere end det norske, som undertiden forekommer os formløst, og det svenske, der ikke sjældent forekommer os formelt. Mærkeligt er det ogsaa, at den finsk-svenske Udtale i vore Øren lyder, som taltet Svensk med dansk Betonning.

Tavaststjerna var visselig en af det unge Finlands fineste og mest omfattende Aander. Ingen havde givet saa store Løfter som han, ingen stod saa højt i lyrisk Evne og i Lune, ingen var paa en Gang saa kraftigt finsk og saa moderne europæisk. Store Evner havde han, Mesterskabets Klang og Pragt i sine

Vers, og dog var han dømpet, stilfærdig, stilfuld og velopdragen som en ægte Fiane. Hvor var det vemodigt at se ham i de sidste Aar, da Sygdom havde hærget ham og næsten lukket hans Øre for Livets Lyd!

Omtrent et Tiaar før ham døde kun 29 Aar gammel hans Ven og Kritiker, den unge Videnskabsmand, hvis Omgang havde størst Indflydelse paa Udviklingen af hans Talent, *Hjalmar Nejjlick*, Psykolog, Psykofysiker og æstetisk Kritiker af Rang. Ingen, der har set ham, kan nogensinde glemme hans smukke, ildfulde Skikkelse med de usædvanligt straalende Øjne. Hvor venligt sindede mod Danmark end Finner ofte er, har neppe nogen havt Danmark kært som han, for hvem Kjøbenhavn var, som han skrev, *et sandt Paradis*. Han oversaa de Danskes Fejl for kun at glæde sig ved deres gode Egenskaber. Vi Danske glemmer ham ikke, at han har skrevet: «Nej, leve Danmark! I dets to Millioner Hoveder er der mere sund Sans end i det store Fædrelands fyrretyve Millioner», om vi end har sund Fornuft nok til ikke at lade denne Ros stige os saaledes til Hovedet, at vi glemmer de virkelige Forhold. Dog vi svarer med et: «Leve Finland! I dets to Millioner Hjerter er der mere Kultur end i det store Nabolands hundrede og tyve Millioner.»

Den, der som Yngling har lyttet til Kalevalas og Runebergs Melodier, som Mand har staaet ved Imatras Fald og ved Salmassøens fængslende Kyster og efterhaanden har lært næsten Alt at kende hvad Suomilandet har af Sjældent og Udmærket paa Aandens Omraade, vil istemme Raabet med endnu større Varme end Andre.